

Lapsen etu – Mitä sillä tarkoitetaan?

Lapsen etu – käsitteen taustaa

Lapsen edun käsitteelle ei ole suoraviivaista määritelmää ja sen määrittämisessä tulee huomioida lapsen oikeuksien sopimus, lakisäädökset sekä ajantasainen laadukas tutkimustieto. Lapsen edun käsite perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa määriteltyihin oikeuksiin (MLL 2016). Lapsen oikeuksien sopimus lähtee siitä, että vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä on ensisijaisesti lapsen huoltajilla. Yhteiskunnan on kuitenkin pyrittävä tukemaan huoltajia tässä tehtävässä. (Lastensuojelun Keskusliitto 2023.) Huoltajien ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on kirjattu myös lastensuojelulakiin (417/2007).

Lapsen etu määrittyy yksittäisen lapsen kohdalla tilanne- ja tapauskohtaisesti. Lisäksi arviointiin sisältyy aina tulkintaa. Lapsen etua määrittäessä aikuisilta vaaditaan hyvää tuntemusta lapsen oikeuksista sekä tietoisuutta lasten näkemyksistä. Pohdittaessa lapsen etua ja hyvinvointia käytetään apuna ajantasaista tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä sekä vuorovaikutussuhteiden laadusta ja merkityksestä. Lapsen etua tulkitaan kolmen periaatteen kautta: Lapsen edun ensisijaisuus harkinnan lähtökohtana ja päätöksenteon tavoitteena, Lapsen etu on perustava tulkintaa ohjaava periaate ja Lapsen etu on tuotava esille päätöksentekoprosessissa (Lastensuojelun Keskusliitto 2024).

Lapsen etu – määrittelyn haasteet

Lapsen etua voi olla haasteellista määrittää, sillä ihmiset voivat käsittää eri tavalla sen, mikä olisi lapselle hyväksi. Lapsen etu ei tarkoita päätösten ja ratkaisujen tekemistä aina lapsen tai hänen vanhempansa haluamalla tavalla. Lapsen mielipide on silti tärkeä tietää pohdittaessa lapsen etua. Siitä huolimatta lapsen mielipide ja lapsen etu eivät ole aina sama asia. (Lastensuojelun Keskusliitto 2023.) Lapsen etu tulee määrittää aikuisen taholta. Aikuisenkaan määrittämänä lapsen edun arvioiminen ei välttämättä ole kiistatonta.

Lapsen etua määrittäessä aikuinen saattaa tulkita sitä omasta näkökulmastaan. Urasuuntautunut huoltaja voi nähdä varhaiskasvatuksen perusteluna omalle valinnalleen. Puolestaan lapsen kanssa kotiin jäävä huoltaja saattaa perustella kotihoitoa lapsen parhaana oikeuttaakseen omaa toimintaansa. Näistä esimerkeistä on haasteellista sanoa, kumpi on lapselle parhaaksi ja hänen etunsa mukaista. (Kettunen 2020.) Lapsen etua on mahdotonta määrittää yksiselitteisesti ja yleispätevästi. Lapsen etu tulee arvioida ja määrittää tapauskohtaisesti. Kotihoito on esimerkiksi lapselle eduksi, kun hän on hyvin pieni tai kun varhaiskasvatuksen laatu on heikkoa (YK:n lapsen oikeuksien komitea 2013). Puolestaan erityisvaikeuksia omaava lapsi tarvitsee erityisopetusta ja tukea, jolloin lapsen etu on olla varhaiskasvatuksessa (Karila 2016).

Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä ja se on otettava huomioon. Yhtenä esimerkkinä voisi olla päiväkotiiin lähtöä ohjaavat tekijät lapsen näkökulmasta. Maanantaina lapsi haluaa päiväkotiiin, koska isä antoi Ryhmä Haukeksiä aamupalaksi. Tiistaina hän ei halua päiväkotiiin, koska parhaalla päiväkotikaverilla on vapaapäivä. Lapsen päätöksentekoa ohjaa järkisyitä enemmän vallitseva tunnetila ja tapahtuma. Lapsi ei ajattele, että lasten oikeuksien sopimuksen mukaan hänen kuuluu mennä varhaiskasvatukseen. Hän menee Ryhmä Hau-keksien voimalla tai kivojen kavereiden vuoksi. (Kettumäki 2020.) Lapsi tietää usein mitä haluaa, mutta ei tiedä mitä hän tarvitsee.

Lisäksi aikuisen omat asenteet, tunteet ja puheet heijastuvat lapsiin. Aikuisen toiminnalla on merkittävä vaikutus lapsen mielipiteisiin ja kokemuksiin. Kannustava puhe ja myönteinen asenne päiväkotia kohtaan saa päiväkodin näyttäytymään lapselle turvallisena paikkana, jossa saa tehdä kivoja asioita. Samalla tavalla aikuisen negatiivinen asenne päiväkotia kohtaan tarttuu lapseen. Se saattaa tehdä lapselle päiväkotiiin menemisestä sekä sinne jäämisestä vaikeaa ja epämiellyttävää. Aikuiset eivät tietenkään ole samalla tavalla alttiita muiden ihmisten vaikutukselle lapsiin verrattuna, mutta lapsen mielipiteen problematiikkaa voi pohtia seuraavan kysymyksen avulla: Tuntuisiko aikuisesta mieluiselta mennä työpaikkaan, mistä hänelle merkitykselliset ihmiset puhuvat kielteisesti?

Lapsen etu varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 4 §) säädetään lapsen edun ensisijaisuudesta, että ”varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu”. Varhaiskasvatuksen vaikuttavuuden osalta tutkimuksissa ja suosituksissa korostetaan vain laadukkaan varhaiskasvatuksen tuottavan positiivisia vaikutuksia. Yksittäisten laatutekijöiden sijaan kokonaisvaikutus on merkityksellistä. Laatutekijöistä tärkein on henkilöstön koulutus ja osaaminen. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen on ymmärrettävä lapsen kehitystä, kyettävä organisoimaan pedagogisia tilanteita sekä hallittava sensitiivinen pedagoginen ohjaus ja vuorovaikutus. (Karila 2016.)

Ihmisen kehityksessä lapsuus on korvaamattoman tärkeä vaihe. Samalla lapsuus on koko yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kestävyuden pohja. Tämän vuoksi YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa aina arvioimaan lapsen etua ja antamaan sille päätösharkinnassa etusijan. (Unicef 2024.) Lapsen etu ei ole mielipidekysymys, vaan sen tulee perustua lapsen oikeuksien toteutumisen kokonaisvaltaiseen arviointiin. Varhaiskasvatus, koulu, vapaa-ajan palvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuolto ovat olennaisia suotuisan kehityksen turvaamisessa sekä lapsen kasvun epäkohtien korjaamisessa. (MLL 2016.) Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on vaikutuksia sekä yksilöön että yhteiskuntaan. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella voidaan tasoittaa eri taustoista tulevien lasten lähtökohtia vähentäen samalla yhteiskunnallista eriarvoisuutta (Karila 2016). Siksi lapsen edun mukaisena voidaan pitää pääsyä laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Joensuussa 24.4.2024

Irja Seppänen

varhaiskasvatusjohtaja

Meiju Welling

varhaiskasvatuksen hallinnon harjoittelija

Lähteet

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Raportit ja selvitykset 6:2016. Opetushallitus. Saatavilla [www-osoitteessa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf)

[Lastensuojelulaki 417/2007.](#)

[Lastensuojelun Keskusliitto. 2023. Lastensuojelu.info. Lapsen oikeudet. Saatavilla \[www-osoitteessa: https://www.lastensuojelu.info/vanhemmuus-ja-parisuhde/lapsen-oikeudet/\]\(https://www.lastensuojelu.info/vanhemmuus-ja-parisuhde/lapsen-oikeudet/\)](#)

Lastensuojelun Keskusliitto. 2024. Lapsen oikeudet. Lapsen etu. Saatavilla [www-osoitteessa: https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimuksen-yleisperiaatteet/lapsen-etu/](https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimuksen-yleisperiaatteet/lapsen-etu/)

Mannerheimin lastensuojeluliitto [MLL]. 2016. Mikä on lapsen etu? Saatavilla [www-osoitteessa: https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/mika-lapsen-etu/](https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/mika-lapsen-etu/)

Kettumäki, S (toim.) 2020. Lapsen etua vai aikuisen halua. Tutkittua varhaiskasvatuksesta. Saatavilla [www-osoitteessa: https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2020/05/29/lapsen-etua-vai-aikuisen-halua/](https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2020/05/29/lapsen-etua-vai-aikuisen-halua/)

Unicef. 2024. Lapsen etu. Suomen Unicefin lapsiystävällinen kunta -malli. Saatavilla [www-osoitteessa: https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/sites/default/files/2021-09/Lapsen%20etu%20PDF%201.9.2021.pdf](https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/sites/default/files/2021-09/Lapsen%20etu%20PDF%201.9.2021.pdf)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

YK:n lapsen oikeuksien komitea. 2013. Yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta). Saatavilla [www-osoitteessa: https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf/c9407429-51cc-308e-a490-dff4d8ef0087/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf?t=1465381208000](https://lapsiasia.fi/documents/25250457/37288006/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf/c9407429-51cc-308e-a490-dff4d8ef0087/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf?t=1465381208000)